

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Сушко Єлизавета Олексіївна

УДК 347. 454.5

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА МОДЕЛЬ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ, НІМЕЧЧИНИ ТА КИТАЮ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права та процесу факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
ШИШКА Олександр Романович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін факультету № 4.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
ДЗЕРА Олександр Васильович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри цивільного права;

кандидат юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений працівник освіти України
БОРИСОВА Валентина Іванівна,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри цивільного права № 1.

Захист відбудеться 23 березня 2017 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 21 лютого 2017 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

К. В. Коваленко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із пріоритетних напрямів державної політики України є поступова інтеграція в ЄС та створення сучасної правової системи в державі. Відповідно від держави вимагається забезпечити вироблення єдиних підходів до нормопроєктування та обов'язкове врахування при цьому вимог законодавства ЄС. Одним із важливих напрямків процесу адаптації законодавства України до аспис ЄС, що визначено Угодою про Асоціацію, є запровадження та вироблення ефективних правил та методик у законодавстві щодо акціонерних товариств (далі – АТ). Такою Угодою, а саме ст.ст. 378 та 387, вже окреслено певні проблеми, які потребують вирішення та узгодження у внутрішньому законодавстві України. Ними є різноконцептуальні підходи в законодавствах до заснування та діяльності АТ, а також до моделей корпоративного управління, недосконала правова система у питаннях захисту прав акціонерів та інвесторів, розвитку малого та середнього підприємництва. Відповідно від цього залежить модель АТ, підходи до якої повинні відповідати вимогам законодавства ЄС, бути приведеними до єдиної форми.

На методологічному рівні та для вирішення вказаних проблем взято національне законодавство Німеччини з метою порівняння та приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавства ЄС щодо правової моделі АТ.

При виробленні сучасної правової моделі АТ в Україні важливо враховувати і той факт, що економічні інтереси України не обмежуються співпрацею тільки з ЄС. Процеси глобалізації впливають на кожну державу в світі та вимагають наявності гнучкості у законодавстві для створення привабливості для іноземних інвесторів. У цьому сенсі правова модель АТ повинна враховувати не лише правові підходи, закріплені в законодавстві ЄС, але і й мати найпередовіші чи усталені, але перевірені часом підходи, які існують в інших державах. Для цього нами береться законодавство Китаю з метою виявлення таких підходів та оцінювання можливості їх запозичення в законодавство України.

Отже, актуальність проведення цього дослідження обумовлена необхідністю створення стійкого правового підґрунтя з метою пошуку нових форм організації людської спільноти у цивільних відносинах, учасниками яких є АТ, через визначення їх оптимальної правової моделі в умовах євроінтеграції та глобалізації. Розширення і диверсифікація їх діяльності, розроблення і освоєння нових найбільш привабливих напрямків розвитку їх діяльності залежить від рівня їхньої правової моделі, що має своє закріплення в актах цивільного законодавства.

Аналіз наукових праць з обраної проблематики надає підстави стверджувати про відсутність єдиного наукового підходу до питання правової моделі АТ, у тому числі досліджень порівняльно-правового характеру. Результати досліджень, присвячених проблематиці АТ, що проводилися

окремими українськими ученими, зокрема Ю. Ю. Акіменко, В. І. Борисовою, О. І. Виговським, Ю. М. Жорнокуєм, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєвою, Б. В. Шубою, О. В. Щербиною тощо, не вичерпали усіх її проявів. На рівні доктрини цивільного права Німеччини та Китаю окремі аспекти цієї проблематики отримали своє висвітлення в роботах таких учених, як В. Бас, С. Бахтер, П. Бехренс, У. Брендле, Д. Дональд, Йу Йонгхуї, А. Кан, Х. Кьотц, Лі Сяо Нинг, Тонг Лу, К. Цвайгерт, Хуанг Хуї, Д. Цзенткуті, Х. Фершпрей, Цзянь-Чун Лін, Цуї Бей, Чао Сі тощо.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці учених-юристів, зокрема Ю. Ю. Акіменко, В. Бас, В. І. Борисової, С. М. Братуся, О. І. Виговського, О. М. Вінник, Джанг Сяо Хонг, І. О. Дзери, О. В. Дзери, Ю. М. Дзери, Дзянг Йу Ванг, А. С. Довгерта, Ю. М. Жорнокуя, О. С. Іоффе, Т. В. Кашаніної, О. Р. Кібенко, Д. Кларка, Н. В. Козлової, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця, Лю Янь Вень, Р. А. Майданика, Д. І. Мейера, О. В. Міцкевича, О. А. Пушкіна, О. Ф. Скакун, С. О. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєвої, Р. О. Стефанчука, Н. С. Суворова, Є. О. Суханова, В. В. Чевичелова, Я. М. Шевченко, О. В. Щербини, Г. Ф. Шершеневича, О. Р. Шишки, Р. Б. Шишки тощо.

Таким чином, актуальність проблематики пов'язується з потребою вироблення теоретичного підходу до цивільно-правової моделі АТ в Україні в умовах євроінтеграції та глобалізації та розроблення виважених рекомендацій з метою вдосконалення їх цивільно-правового статусу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до п.п. 2.8 та 5.29 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 роки, затверджених наказом МВС України № 275 від 16.03.2015 р., та п.п. 2.5 та 5.10 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), а також в рамках науково-дослідної теми Харківського національного університету внутрішніх справ «Законотворча та законодавча діяльність в Україні» (номер державної реєстрації 0113U008189).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування цивільно-правової моделі АТ в умовах євроінтеграції та глобалізації шляхом порівняння законодавства України, Німеччини та Китаю.

З урахуванням поставленої мети було сформульовано такі основні задачі дисертаційного дослідження:

- встановити проблеми і визначити методологію дослідження правової моделі АТ;
- визначити особливості різних моделей АТ у світі та виявити їх специфіку;
- визначити особливості моделей АТ в Україні, Німеччині та Китаї;
- з'ясувати сутність та типи АТ в Україні, Німеччині та Китаї;
- визначити особливості правового становища органів АТ за законодавством України, Німеччини та Китаю;

– змодельовати концепт правової моделі АТ однієї особи за законодавством Німеччини як держави-члена ЄС та надати рекомендації щодо можливості його запозичення в законодавство України;

– визначити правове становище незалежних директорів в акціонерній компанії Китаю та надати рекомендації щодо можливості запозичення деяких його елементів в законодавство України;

– розглянути особливості захисту інтересів АТ міноритарними акціонерами за законодавством Німеччини і Китаю та надати рекомендації щодо можливості запозичення законодавства цих держав у законодавство України.

Об'єктом дослідження є цивільно-правові відносини за участю акціонерних товариств.

Предметом дослідження є цивільно-правова модель акціонерних товариств України в умовах євроінтеграції та глобалізації, зокрема порівняльний аналіз законодавства України, Німеччини та Китаю.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-правові методи пізнання. Так, формально-юридичний метод використовувався для постановки проблеми і методології дослідження правової моделі АТ (підрозділ 1.1). Метод моделювання застосовувався під час конструювання та визначення моделі АТ (підрозділи 1.2, 1.3). Порівняльно-правовий метод використаний під час аналізу моделей АТ в Україні, Німеччині та Китаї з метою виявлення їх специфіки (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1–3.3). Застосування нормативно-догматичного методу надало можливість дослідити зміст правових норм, які регулюють особливості правового становища органів АТ та незалежних директорів, специфіку установлення їх правового статусу, захист інтересів АТ міноритарними акціонерами, а також функціонування АТ однієї особи за законодавством Німеччини, України та ЄС (підрозділи 1.2, 1.3, 3.1–3.3). Історичний метод використовувався під час дослідження генези розвитку АТ однієї особи (підрозділ 3.1). Системно-структурний метод дозволив установити місце АТ серед інших видів юридичних осіб за законодавством України, Німеччини та Китаю (підрозділ 2.1). На основі застосування методів аналізу та синтезу досліджено елементи моделей АТ в Україні та Німеччині та акціонерної компанії у Китаї (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2).

Науково-теоретичною основою дослідження є наукові праці українських та зарубіжних фахівців у галузі теорії держави та права, цивільного права, а також щодо правової моделі АТ, у тому числі досліджень порівняльно-правового характеру за цією тематикою. Нормативно-правовою базою дослідження є Конституція України, інші нормативно-правові акти України, міжнародні нормативно-правові акти Німеччини та Китаю, які регламентують та визначають правову модель АТ. Емпіричну базу дослідження становить національна судова практика та судова практика Німеччини та Китаю у застосуванні діяльності АТ та його органів, а також науково-аналітичні дослідження науковців та практиків України, Німеччини та Китаю.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є першим в українській науці цивільного права, де здійснено системний порівняльно-правовий аналіз законодавства України, Німеччини та Китаю щодо питання правової моделі АТ, в результаті чого розроблено наступні положення, які виносяться на захист:

вперше:

– надано визначення поняття правової моделі АТ, яку пропонується розглядати як логіко-розумову (умоглядну) форму, забезпечену внутрішнім змістом та наповнену системно-структурними елементами, які мають неоднакову правову природу, перебувають у взаємозалежності між собою, виконують чітко визначені мету та функцію, забезпечують досягнення єдиної мети, задля чого існує така модель, яка може слугувати засобом конструювання права та стати його частиною з метою виконання певної функції, а саме на впорядкування, структурування, організацію зовнішнього та внутрішнього прояву АТ як учасника цивільних відносин;

– встановлено, що концепт правового статусу АТ у кожній державі має різні правові підходи та залежить від моделі корпоративного управління, які у своїй основі можуть мати однорівневу та/або дворівневу структуру, але при цьому властивості, які є характерними лише для тієї чи іншої моделі АТ. Водночас сам правовий статус АТ зовні, як правило, залишається однаковим у багатьох державах. Відповідно за таких обставин модель правового статусу АТ в Україні слід розглядати з огляду на її внутрішній та зовнішній прояви, які є взаємопов'язаними. Зовнішній прояв правового статусу АТ в Україні полягає в особливостях його як учасника цивільних відносин через прояв (вияв) таких елементів, як: правові основи діяльності та функціонування АТ; структурно-організаційний елемент (порядок створення, реєстрації та припинення АТ; найменування АТ та його місцезнаходження; внутрішня структура АТ, яка проявляється через організаційно-правову форму як товариства); правосуб'єктність (правоздатність та дієздатність); цільове призначення АТ; права та обов'язки АТ та їх гарантії; межі та обмеження у здійсненні цивільних прав та обов'язків АТ; відповідальність АТ. Внутрішній прояв правового статусу АТ є основою для самої моделі АТ, яка розкривається через особливості її внутрішньої будови, що може мати однорівневу та/або дворівневу структуру, а останнє є прямим відображенням моделі корпоративного управління, яка упорядковує та координує діяльність органів АТ, визначає їх компетенцію через права та обов'язки і, відповідно, встановлює зв'язки між волевиявляючими та волеформуючими діями АТ зовні та його органами в самому АТ;

– запропоновано передбачити в українському законодавстві таку внутрішню структуру моделі управління АТ: органи, а саме загальні збори акціонерів, наглядова рада, виконавчий орган, а також окремо передбачати функціонування незалежних директорів. Це надасть можливість збалансувати функції та завдання виконавчого органу, органу наглядової ради та незалежних директорів, а отже, сприятиме створенню в АТ системи нагляду (орган

наглядової ради та незалежні директори), яка є забезпечувальним інструментом ефективної діяльності самого виконавчого органу в АТ;

- запропоновано для уникнення будь-якого зв'язку незалежного директора з посадовими особами товариства, їх афілійованих осіб, контрагентів цього товариства чи будь-яких інших осіб, які можуть вплинути на діяльність незалежного директора, встановити у чинному законодавстві таку модель незалежного директора, в основу якої було б закладено критерій незалежності, а його діяльність була б заснована на професійній, неупередженій та договірній цивільно-правовій основі;

- з метою захисту прав та інтересів акціонерів запропоновано посилити охоронну функцію цивільного права у межах їхньої правосуб'єктності шляхом закріплення в праві такого механізму захисту їхніх прав та інтересів, за яким його реалізація передбачалась би не тільки через судову форму захисту, але й через громадську. Для цього в українському законодавстві запропоновано розширити компетенцію незалежних директорів та надати можливість міноритарним акціонерам звернення до них за захистом своїх прав та інтересів;

- сформована модель АТ з одним акціонером, яка відображає особливості такого АТ (один акціонер-засновник одночасно може входити як до виконавчого органу, так і наймати директорів), з метою забезпечення функціонування органів АТ з одним акціонером та успішного досягнення цілей адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

удосконалено:

- законодавче визначення незалежних директорів, згідно з яким незалежний директор – це фізична дієздатна особа, яка не є членом виконавчого органу та не є посадовою особою цього АТ, не є афілійованою особою цього АТ, не пов'язана будь-яким іншим чином з акціонерами, головою та/або членами наглядової ради, виконавчого органу, інших посадових осіб цього АТ та не була протягом останніх п'яти років працівником іншого АТ, пов'язаного з цим АТ, здійснює свої обов'язки професійно, автономно, неупереджено та діє в цьому АТ на договірній цивільно-правовій основі;

- цивільно-правовий статус міноритарних акціонерів в частині їхньої правосуб'єктності. Зокрема пропонується на законодавчому рівні надати можливість міноритарному акціонеру або міноритарним акціонерам звернення до суду в інтересах самого АТ. Право на захист в інтересах АТ може бути реалізовано за таких умов: 1) на момент порушення інтересів АТ він/вони є власником/власниками акцій понад 180 днів; 2) такі акціонери або акціонер намагалися назначати загальні збори щодо вирішення питання про порушені інтереси АТ, але такі дії виявилися безрезультатними; 3) існують факти, які підтверджують підозру щодо збитків, завданих АТ у результаті дій органами або посадовими особами органів АТ; 4) відсутня загроза економічним інтересам АТ;

дістали подальшого розвитку:

- позиції вчених Ю. С. Чихачова, Ю. М. Уманціва, М. І. Іоргачової щодо визначення моделі корпоративного управління в Україні саме як української моделі з огляду на те, що у ній поєднується різні частини інших моделей, які є присутніми у моделях корпоративного управління тієї чи іншої держави,

утворюючи єдине ціле, але при цьому в цілому вона є неповторна враховуючи її елементи, структуру та іншу специфіку, яка є характерна лише для України, з огляду на рівень розвитку ділового обороту в державі, у тому числі економічні, політичні, історичні та інші чинники. На цій основі зроблено висновок, що в Україні існує сегментарно-варіативний підхід до моделі АТ, яка у своїй основі допускає існування як дворівневої, так і однорівневої структури АТ;

– концепція АТ з одним акціонером, у якій вказаний концепт АТ має розглядатися як інструмент для розвитку малого та середнього підприємництва, а також один із засобів, який надає можливість визначати та розширити межі свободи підприємницької діяльності, яка не заборонена законом. Для цього запропоновано звернути увагу на відпрацьований підхід європейських законодавців та досвід держав-членів ЄС в особі Німеччини.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертаційному дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– правотворчості – для удосконалення положень цивільного законодавства, що регулює цивільно-правові відносини, учасниками яких є АТ (Довідка Комітету з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та регіональної політики Верховної Ради України про практичне впровадження результатів дисертації № 029-120 від 09 липня 2013 р.);

– науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших науково-теоретичних досліджень проблем юридичних осіб у цілому та АТ зокрема;

– правозастосуванні – з метою уніфікації судової практики, вирішення спорів, що виникають при порушенні інтересів АТ його посадовими особами;

– освітньому процесі – під час викладання дисциплін «Цивільне право України», «Корпоративне право», «Порівняльне право компаній», «Міжнародне приватне право», а також у ході підготовки методичних рекомендацій, підручників і навчальних посібників.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні питання сучасної юридичної науки» (м. Київ, 2011 р.); Міжнародні читання, присвячені пам'яті проф. Імператорського Новоросійського Університету П. Е. Казанського (м. Одеса, 2011 р.); «Розвиток державності та права: реалії сьогодення» (м. Одеса, 2011 р.); «Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (м. Харків, 2011 р.); «Стратегічні напрямки розвитку правової системи України» (м. Львів, 2012 р.); «Формирование государственного и мирового правопорядка: теоретическое и практическое обозрение» (м. Москва, Росія, 2012 р.); «International Conference on European Science and Technology» (м. Вісбаден, Німеччина, 2012 р.); «Нове міжнародне та національне законодавство – нові завдання юридичної науки» (м. Київ, 2012 р.); Міжнародна конференція з права, мови та дискурсу (м. Шанхай, Китай, 2013 р.); «Проблеми цивільного права та процесу», присвяченій світлій пам'яті О. А. Пушкіна (м. Харків, 2016 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації викладені в одинадцяти наукових статтях, з яких сім опубліковано у фахових виданнях України, чотири – в зарубіжних наукових виданнях, а також у тезах десяти доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 262 сторінки, з них основного тексту – 180 сторінок, список використаних джерел складається з 336 найменувань і займає 37 сторінок, додатки розміщено на 45 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, охарактеризовано її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, визначено мету і задачі, методологію, наукову новизну, висвітлено теоретичне і практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1 «Загальнометодологічні основи дослідження» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Постановка проблеми і методологія дослідження правової моделі акціонерних товариств»* визначаються проблемні питання та методологія дослідження. Зроблено висновок, що необхідність у проведенні даної роботи та вирішенні практичних завдань зумовлена рядом наступних проблем: 1) неоднаковість підходу до визначення такого виду організаційно-правової форми юридичної особи, як АТ, у правових системах Німеччини та Китаю порівняно з правовою системою України, де в Німеччині вони розглядаються як товариства, а в Китаї – як компанії; 2) неоднаковість підходу до моделей корпоративного управління в усьому світі взагалі, та в Німеччині та Китаї зокрема; 3) неоднаковість функціонального змісту органів АТ з огляду на правові системи України, Німеччини та Китаю; 4) недосконалість чинного законодавства в частині визначення АТ однієї особи; 5) недосконалість чинного законодавства в частині визначення незалежного директора; 6) недосконалість чинного законодавства щодо можливості міноритарним акціонерам звертатися до суду для захисту інтересів АТ; 7) недосконалість чинного законодавства щодо установавання правового статусу АТ з іноземним капіталом.

З метою вирішення поставлених проблем та досягнення мети наукового дослідження обрані такі основні методи: порівняльно-правового аналізу, моделювання та альтернативи.

У підрозділі 1.2 *«Моделі акціонерних товариств та їх специфіка»* проводиться аналіз правових моделей АТ з метою виявлення їх специфіки. На основі аналізу багатьох підходів до визначення поняття моделі зроблено висновок про те, що правову модель АТ варто розглядати як логіко-розумову (умоглядну) форму, забезпечену внутрішнім змістом та наповнену системно-структурними елементами. Її метою є впорядкування, структурування, організація зовнішнього та внутрішнього прояву АТ як учасника цивільних

відносин. Зроблено висновок про те, що всі моделі АТ у світі мають у своїй основі однорівневу та/або дворівневу структуру, що є прямим відображенням моделі корпоративного управління, але водночас кожна з таких моделей АТ не є повторюваною, тому що має специфічні відмінності, які не дають можливість говорити про її тотожність з іншою. В цьому сенсі однорідність таких моделей може бути визначена лише за критерієм її структури. Крім цього, робиться висновок про те, що модель АТ слід розглядати з огляду на його зовнішній та внутрішній прояв.

У підрозділі 1.3 «*Моделі акціонерних товариств в Україні, Німеччині та Китаї*» досліджуються особливості моделей АТ в Україні, Німеччині та Китаї. Встановлено, що у правовій системі Німеччини, Китаю та України існує різноконцептуальність підходу до моделі АТ. Так, властивістю моделі АТ у Німеччині є дворівнева структура, але з певною особливістю в наглядній раді щодо її кількості та якості в складі. Для моделі АТ у Китаї характерним є сегментарний підхід, де поєднуються деякі елементи однорівневої та дворівневої структури, а також елементи, які є проявом специфіки цієї моделі, утворюючи єдине ціле. Властивістю моделі АТ в Україні є наявність в основі однорівневої та дворівневої структури (тобто ознаки варіативності), що залежить від кількості акціонерів АТ. З огляду на наведене зроблено висновок про те, що в межах нашої правової системи існує сегментарно-варіативний підхід до моделі АТ. При цьому кожен із проявів варіативності моделі АТ має характерні лише їй властивості.

Розділ 2 «Особливості правової моделі акціонерного товариства в Україні, Німеччині та Китаї» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «*Акціонерні товариства в Україні, Німеччині та Китаї: сутність та типи*» проведено аналіз сутності та типології АТ у досліджуваних країнах. Встановлено, що в Україні АТ може бути створено лише у формі господарського підприємницького товариства, тоді як у Німеччині вони є капітальним торговим товариством. У законодавстві Китаю АТ (в нашому сприйнятті) розглядаються як акціонерні компанії, які є підприємствами з національним капіталом, тобто комерційними організаціями у формі товариства. На такій основі зроблено висновок, що в основу концепту АТ (в Україні та Німеччині) та акціонерних компаній (в Китаї) ставляться різні критерії. Для України – отримання прибутку. Для Німеччини останній не має суттєвого значення, проте має значення предмет діяльності. В Китаї в основу критерію ставиться зовнішній та/або внутрішній капітал.

На основі аналізу законодавства України, Німеччини та Китаю робиться висновок про те, що у всіх трьох державах закладений єдиний концепт – поділ АТ на такі типи, як публічні та приватні, хоча із певною специфікою нормативного викладення.

У підрозділі 2.2 «*Особливості правового становища органів акціонерних товариств за законодавством України, Німеччини та Китаю*» визначено, що з огляду на різноконцептуальність підходу до правової моделі АТ в Україні, Німеччині та Китаї, що залежить від моделей корпоративного управління АТ, така обставина впливає і на систему її органів, які у правових системах цих держав можуть мати дещо відмінні функції, цілі та завдання.

На основі аналізу законодавства України, Німеччини та Китаю виокремлено спільні та відмінні риси органів АТ (акціонерної компанії) цих держав. Робиться висновок про те, що якщо в українському АТ функції виконавчого органу може здійснювати правління, то зміст правового становища правління в моделях АТ в Німеччині та Україні не є еквівалентним. Це стосується і правового становища ради директорів в акціонерній компанії Китаю, зміст, з огляду на його функції, цілі та задачі, не є еквівалентним змісту правового становища наглядової ради в українському та німецькому АТ. Такий висновок робиться і щодо інших рівнозначних органів АТ (акціонерної компанії) цих країн. Також зроблено висновок про різноконцептуальність підходу до правового становища незалежних директорів у законодавстві України та Китаю. Так, якщо в Китаї незалежні директори виконують свої функції та завдання незалежно від наглядової ради, то в Україні незалежні директори є членами наглядової ради, а критерій їх незалежності має відносний характер.

Розділ 3 «Деякі шляхи вдосконалення правової моделі акціонерного товариства в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Акціонерне товариство однієї особи: законодавство Німеччини як держави-члена ЄС та можливість його запозичення в законодавство України»* зроблено висновок про те, що «компанія однієї особи» є легальним поняттям у європейській правовій системі, яке останнім часом використовується і у юридичній літературі для позначення господарських товариств, що мають одного учасника.

На основі ретроспективного аналізу становлення компанії однієї особи в Німеччині виявлено, що його існування пов'язане з централізацією капіталу в період розвитку капіталістичних відносин, а в основу такої конструкції покладена ідея виділення майна одним учасником. Тому на сучасному етапі АТ варто розуміти саме як організацію, яка створюється не тільки об'єднанням осіб чи майна, але і виділенням майна одним учасником для досягнення певної мети.

Обґрунтована та сформована модель АТ з одним акціонером, яка відображає особливості такого АТ (один акціонер-засновник одночасно може входити як до виконавчого органу, так і наймати директорів), з метою забезпечення функціонування органів АТ з одним акціонером та успішного досягнення цілей адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Встановлено, що як для українського, так і німецького законодавства така конструкція надає можливість державі створювати АТ та бути єдиним та самостійним власником свого майна. Робиться висновок про те, що можливість існування АТ зі 100 % участю держави повинно бути тоді, якщо у такий спосіб держава реалізує та сприяє розвитку національних інтересів в державі, а також забезпечує безпеку особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Крім цього, обґрунтовується висновок, що підходи до регулювання публічних та приватних АТ однієї особи повинні бути різними з огляду на певну їх специфіку та природу самої держави.

У підрозділі 3.2 *«Правове становище незалежних директорів в акціонерній компанії Китаю та можливість запозичення деяких його*

елементів в законодавство України» досліджується правове становище незалежних директорів в акціонерній компанії Китаю з метою виявлення можливості запозичення деяких його елементів в законодавство України.

Зроблено висновок, що основною роллю незалежного директора в законодавстві Китаю є створення системи стримувань та противаг в акціонерній компанії з метою забезпечення ефективності управління в такій компанії. Підкреслюється, що це слід запозичити в законодавство України. Такий підхід, як окреме функціонування незалежних директорів у структурі органів українського АТ, надасть можливість збалансувати функції та завдання виконавчого органу, органу наглядової ради та незалежних директорів, а отже, сприятиме створенню в АТ системи нагляду (орган наглядової ради та незалежні директори), яка є забезпечувальним інструментом ефективної діяльності самого виконавчого органу в АТ. З метою уникнення будь-якого зв'язку з іншими особами, які можуть вплинути на діяльність незалежного директора, у чинному законодавстві слід закласти таку модель незалежного директора, в основу якої було б закладено критерій незалежності, а його діяльність була б заснована на професійній, неупередженій та договірній цивільно-правовій основі. При цьому в чинному законодавстві слід передбачити, що поведінка, яка не сприяє виконанню функцій та завдань незалежного директора, але передбачена умовами договору та принципами корпоративного управління АТ, є недобросовісною.

Запропоновано виокремити такі основні ознаки незалежного директора: професійність; незалежність суджень; матеріальна незалежність; неупереджене прийняття рішень; бездоганна репутація; непідкупність; гарантія конфіденційності.

У підрозділі 3.3 *«Захист інтересів акціонерного товариства міноритарними акціонерами: законодавство Німеччини і Китаю та можливість його запозичення в законодавство України»* виконаний аналіз законодавства Німеччини та Китаю, що визначає захист інтересів АТ міноритарними акціонерами.

На основі аналізу судової практики в Україні та чинного українського законодавства виявлено, що існує неоднозначне ставлення до можливості міноритарним акціонерам звертатися до суду для захисту інтересів АТ. З метою вирішення такої проблеми автор звернувся до законодавства Німеччини та Китаю. У результаті порівняльно-правового аналізу виявлено, що як у Німеччині, так і в Китаї існують законодавчо закріплені умови, за якими міноритарні акціонери набувають право на звернення до суду за захистом інтересів АТ.

З метою гарантування правового статусу міноритарних акціонерів запропоновано на законодавчому рівні надати за певних умов правову можливість міноритарному акціонеру або міноритарним акціонерам звернення до суду в інтересах самого АТ.

На основі підходу в законодавстві Китаю обґрунтована важливість посилення в українському законодавстві охоронної функції цивільного права з метою захисту прав та інтересів акціонерів в Україні шляхом закріплення в

праві такого механізму захисту їхніх прав та інтересів, за яким його реалізація передбачалась би не тільки через судову форму захисту, але й через громадську. Для цього в українському законодавстві запропоновано розширити компетенцію незалежних директорів та надати можливість міноритарним акціонерам звернення до незалежних директорів за захистом своїх прав та інтересів.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у здійсненні порівняльного аналізу законодавства України, Німеччини та Китаю щодо цивільно-правової моделі акціонерних товариств України в умовах євроінтеграції та глобалізації, а також у виявленні недоліків цивільно-правової моделі акціонерних товариств України та наданні конкретних пропозицій щодо їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Зауважено, що є необхідність обґрунтування поліваріативності моделі АТ як запоруки залучення в економіку України зарубіжних інвестицій, а також низки інших проблем, зокрема таких, як: 1) неоднаковість підходу до визначення такого виду організаційно-правової форми юридичної особи, як АТ, у правових системах Німеччини та Китаю порівняно з правовою системою України, де в Німеччині вони розглядаються як товариства, а в Китаї – як компанії; 2) неоднаковість підходу до моделей корпоративного управління в усьому світі взагалі, та в Німеччині та Китаї зокрема; 3) неоднаковість функціонального змісту органів АТ з огляду на правові системи України, Німеччини та Китаю; 4) недосконалість чинного законодавства в частині визначення АТ однієї особи; 5) недосконалість чинного законодавства в частині визначення незалежного директора; 6) недосконалість чинного законодавства щодо можливості міноритарним акціонерам звертатися до суду для захисту інтересів АТ; 7) недосконалість чинного законодавства щодо установлення правового статусу АТ з іноземним капіталом.

2. Сформована основа дослідження у контексті визначення правової моделі АТ, яку слід розуміти як логіко-розумову (умоглядну) форму, забезпечену внутрішнім змістом та наповнену системно-структурними елементами, які мають неоднакову правову природу, перебувають у взаємозалежності між собою, виконують чітко визначені мету та функцію, забезпечують досягнення єдиної мети, задля чого існує така модель з її внутрішніми елементами, що може слугувати засобом конструювання права та стати її частиною з метою виконання певної функції, а саме на впорядкування, структурування, організацію зовнішнього та внутрішнього прояву АТ як учасника цивільних відносин.

3. Змодельовано та визначено особливості різних моделей АТ у світі. Зроблено висновок про те, що всі моделі АТ у світі мають в своїй основі однорівневу та/або дворівневу структуру, що є прямим відображенням моделі

корпоративного управління, але водночас кожна з таких моделей АТ не є повторюваною, тому що має специфічні відмінності, які не дають можливість говорити про її тотожність з іншою. В цьому сенсі однорідність таких моделей може бути визначена лише за критерієм її структури. На цій основі зроблено висновок, що концепт правової моделі АТ у кожній державі має різні правові підходи та залежить від моделі корпоративного управління, які у своїй основі можуть мати однорівневу та/або дворівневу структуру, але при цьому властивості, які є характерними лише для тієї чи іншої моделі АТ. Крім цього, зроблено висновок про те, що модель АТ слід розглядати з огляду на його зовнішній та внутрішній прояв, які є взаємопов'язаними.

4. Встановлено, що у правовій системі Німеччини, Китаю та України існує різноконцептуальність підходу до моделі АТ. Так, властивістю моделі АТ в Німеччині є дворівнева структура, але з певною особливістю в наглядовій раді щодо її кількості та якості в складі. Для моделі АТ (акціонерної компанії) в Китаї характерним є сегментарний підхід, де поєднуються деякі елементи однорівневої та дворівневої структури, а також елементи, які є проявом специфіки цієї моделі, утворюючи єдине ціле. Властивістю моделі АТ в Україні є наявність в основі однорівневої та дворівневої структури (тобто ознаки варіативності), що залежить від кількості акціонерів АТ. З огляду на наведене зроблено висновок про те, що в межах нашої правової системи існує сегментарно-варіативний підхід до моделі АТ. При цьому кожен із проявів варіативності моделі АТ має характерні лише їй властивості.

5. Обґрунтована та сформована модель АТ з одним акціонером, яка відображає особливості такого АТ (один акціонер-засновник одночасно може входити як до виконавчого органу, так і наймати директорів), з метою забезпечення функціонування органів АТ з одним акціонером та успішного досягнення цілей адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Встановлено, що як для українського, так і німецького законодавства конструкція АТ однієї особи надає можливість державі створювати АТ та бути єдиним та самотійним власником свого майна. Робиться висновок про те, що можливість існування АТ зі 100 % участю держави повинно бути тоді, якщо у такій спосіб держава реалізує та сприяє розвитку національних інтересів в державі, а також забезпечує безпеку особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Крім цього, обґрунтовується висновок, що підходи до регулювання публічних та приватних АТ однієї особи повинні бути різними з огляду на певну їх специфіку та природу самої держави.

6. Визначено, що окреме функціонування незалежних директорів у структурі органів українського АТ надасть можливість збалансувати функції та завдання виконавчого органу, органу наглядової ради та незалежних директорів, а отже, створює в АТ систему нагляду (орган наглядової ради та незалежні директори), яка є забезпечувальним інструментом до ефективної діяльності самого виконавчого органу в АТ.

Підкреслюється, що для уникнення будь-якого зв'язку незалежного директора з посадовими особами товариства, їх афілійованих осіб, великих контрагентів цього товариства чи будь-яких інших осіб, які можуть вплинути

на діяльність незалежного директора, у чинному законодавстві слід закласти таку модель незалежного директора, в основу якої було б закладено критерій незалежності, а його діяльність була б заснована на професійній, неупередженій та договірній цивільно-правовій основі. При цьому в чинному законодавстві слід передбачити, що поведінка, яка не сприяє виконанню функцій та завдань незалежного директора, але передбачена умовами договору та принципами корпоративного управління АТ, є недобросовісною.

Надано визначення незалежного директора, згідно з яким незалежний директор – це фізична дієздатна особа, яка не є членом виконавчого органу та не є посадовою особою цього АТ, не є афілійованою особою цього АТ, не пов'язана будь-яким іншим чином з акціонерами, головою та/або членами наглядової ради, головою та/або членами виконавчого органу, інших посадових осіб цього АТ та не була протягом останніх п'яти років працівником іншого АТ, пов'язаного з цим АТ, здійснює свої обов'язки професійно, автономно, неупереджено та діє в цьому АТ на договірній цивільно-правовій основі. Запропоновано виокремити такі основні ознаки незалежного директора: професійність; незалежність суджень; матеріальна незалежність; неупереджене прийняття рішень; бездоганна репутація; непідкупність; гарантія конфіденційності. При цьому модель поведінки передбачає, що він має право голосу нарівні з іншими членами виконавчого органу. Залежно від змісту питання рішення приймається або на основі принципу консенсусу, або голосуванням простою чи кваліфікаційною більшістю. Якщо незалежному директору не надана інформація з приводу питання, яке розглядається, то він не зобов'язаний виносити з приводу нього рішення. Для цього він повинен вказати причини, через які він не може прийняти рішення, письмово. Обґрунтована доцільність прийняття рішення про надання згоди незалежними директорами (їхньою більшістю) на вчинення товариством правочину, щодо якого є заінтересованість відповідних осіб. Прийняття рішення про надання згоди на вчинення товариством правочину, щодо якого є заінтересованість, незалежними директорами сприятиме захисту інтересів АТ.

7. Запропоновано посилити в українському законодавстві охоронну функцію цивільного права з метою захисту прав та інтересів акціонерів в Україні шляхом закріплення в праві такого механізму захисту їхніх прав та інтересів, за яким його реалізація передбачалась би не тільки через судову форму захисту, але й через громадську. Для цього в українському законодавстві запропоновано розширити компетенцію незалежних директорів та надати можливість міноритарним акціонерам звернення до незалежних директорів за захистом своїх прав та інтересів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Сушко Є. О. Загальні збори акціонерів у Китаї, Німеччині, Україні: порівняльний аспект / Є. О. Сушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 19. Т. 2. – С. 215–217.

2. Сушко Є. О. Виконавчий орган акціонерних товариств у Німеччині, Китаї та Україні: порівняльний аналіз / Є. О. Сушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 20. – С. 128–131.
3. Сушко Є. О. Акціонерні товариства з мінімальною кількістю акціонерів в Україні, Німеччині, Китаї: порівняльний аспект / Є. О. Сушко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2012. – Вип. 58. – С. 365–370.
4. Сушко Є. О. Проблеми розвитку інституту юридичної особи в Китаї / Є. О. Сушко // Європейські перспективи. – 2012. – № 4. Ч. 2. – С. 169–172.
5. Сушко Є. О. Розвиток та риси законів про акціонерні товариства в Німеччині, Китаї, Україні: порівняльний аспект / Є. О. Сушко // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 4. – С. 250–254.
6. Сушко Е. А. Наблюдательный совет акционерного общества в Германии, Китае, Украине: сравнительный анализ / Е. А. Сушко // Закон и право. – 2013. – № 2. – С. 62–66.
7. Сушко Є. О. Захист прав міноритарних акціонерів у Німеччині, Китаї, Україні: порівняльний аналіз / Е. О. Сушко // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2013. – Вип. 59. – С. 309–314.
8. Сушко Є. О. Sources of law on joint stock companies in Germany, China, Ukraine: the comparative analysis / Є. О. Сушко // Порівняльно-правові дослідження. – 2013. – № 1-2. – С. 218–224.
9. Sushko Ye. Joint stock companies as legal persons in Germany, China and Ukraine: a comparative analysis / Ye. Sushko // Legal system and challenges of modernity / ed. by Stark – Stuttgart, ORT Publishing, 2013. – P. 56–65.
10. Sushko Yelyzaveta 关于公司治理结构：比较法律分析 / Yelyzaveta Sushko // 法制与社会. – 昆明市中国, 2016. – 6. – 199–200 页.
11. Сушко Є. О. Щодо моделей акціонерного товариства: порівняльно-правовий аналіз / Є. О. Сушко // Eurasian Academic Research Journal. – 2016. – № 3 (03). – С. 78–83.
12. Сушко Є. О. Юридична особа як учасник цивільних правовідносин та зміна її організаційно-правової форми / Є. О. Сушко // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : у 4-х т. Т. 2 (м. Харків, 23–24 лют. 2011 р.). – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. – С. 92–94.
13. Сушко Є. О. Legal Personality under Chinese and German Civil Law / Є. О. Сушко // Розвиток державності та права в Україні: реалії сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х ч. Ч. II (м. Одеса, 13 – 14 серп. 2011 р.). – О. : ГО «Причорноморська Фундація Права», 2011. – С. 22–23.
14. Сушко Є. О. Юридичні особи в Німеччині / Є. О. Сушко // Актуальні питання сучасної юридичної науки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х т. Т. 1 (м. Київ, 05–06 жовт. 2011 р.) – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2011. – С. 113–115.
15. Сушко Є. О. Акціонерні товариства в Німеччині, Китаї та Україні / Є. О. Сушко // Міжнародні читання, присвячені пам'яті професора

Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали міжнар. конф. (м. Одеса, 21 – 22 жовт. 2011 р.). – О. : Фенікс, 2011. – С. 687–689.

16. Сушко Є. О. Concept of “Piercing of Corporate Veil” in Germany / Є. О. Сушко // Стратегічні напрямки розвитку правової системи України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 28 січ. 2012 р.). – Львів: Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив», 2012. – С. 88–90.

17. Сушко Є. О. Визначення акціонерного товариства в Німеччині, Китаї та Україні / Є. О. Сушко // Нове міжнародне та національне законодавство – нові завдання юридичної науки: міжнар. наук.-практ. конф. : у 3-х т. Т. 1 (м. Київ, 16–17 лют. 2012 р.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2012. – С. 102–103.

18. Sushko Ye. Share capital of Joint Stock Companies: Germany, Ukraine, China / Ye. Sushko // European Science and Technology [Text]: materials of the II International research and practice conference, Vol. I, Wiesbaden, May 9th-10th, 2012 / publishing office «Bildungszentrum Rodnile. V.». – c. Wiesbaden, Germany, 2012. – P. 365–369.

19. Сушко Е. А. Particularities of Laws on Joint Stock Companies (Germany, China, Ukraine): Comparative Research / Е. А. Сушко // Международное право и законодательство Российской Федерации: VI Междунар. науч.-практ. конф. «Формирование государственного и мирового правопорядка: теоретическое и практическое обозрение» (21 – 22 сентяб. 2012 г.). – М. : Моск. центр прав. исслед., 2012. – С. 95–99.

20. Sushko Ye. Subjects of Civil Law and Participants of Corporate Social Responsibility Concept in China, Ukraine, Germany: Comparative Research / Yelyzaveta Sushko // The Third International Conference on Law, Language and Discourse: Parallel Paper Abstract (June 3d-5th, 2013). – Shanghai Jiao Tong University, China, 2013. – P. 14–15.

21. Сушко Є. О. Незалежний директор: порівняльно-правовий аналіз законодавства про акціонерні товариства в Німеччині, Китаї та Україні / Є. О. Сушко // Проблеми цивільного права і процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна (27 трав. 2016 р.). – Х. : ХНУВС, 2016. – С. 246–250.

АНОТАЦІЯ

Сушко Є. О. Цивільно-правова модель акціонерних товариств України в умовах євроінтеграції та глобалізації: порівняльний аналіз законодавства України, Німеччини та Китаю. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2017.

Дисертація присвячена системному дослідженню цивільно-правової моделі акціонерних товариств України в умовах євроінтеграції та глобалізації на основі порівняльного аналізу законодавства України, Німеччини та Китаю. Визначено, що цивільно-правова модель акціонерного товариства – це логіко-

розумова (умоглядна) форма, забезпечена внутрішнім змістом та наповнена системно-структурними елементами. Її метою є впорядкування, структурування, організація зовнішнього та внутрішнього прояву АТ як учасника цивільних відносин.

Обґрунтовано й запропоновано теоретичні та практичні рекомендації і пропозиції щодо вдосконалення законодавчого упорядкування цивільно-правової моделі АТ України.

Ключові слова: цивільно-правова модель акціонерного товариства, акціонерні товариства, законодавство, загальні збори акціонерів, виконавчий орган, наглядова рада, незалежний директор, акціонерне товариство однієї особи, міноритарні акціонери.

АННОТАЦИЯ

Сушко Е. А. Гражданско-правовая модель акционерных обществ Украины в условиях евроинтеграции и глобализации: сравнительный анализ законодательства Украины, Германии и Китая. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2017.

Диссертация посвящена системному исследованию гражданско-правовой модели АО Украины в условиях евроинтеграции и глобализации на основе сравнительного анализа законодательства Украины, Германии и Китая.

Для выполнения исследовательской задачи в работе определяются проблемные вопросы модели АО Украины и его методология исследования; проводится анализ правовых моделей АО с целью выявления их специфики, сущности и типов; устанавливаются особенности правового положения органов АО согласно законодательства Украины, Германии и Китая; моделируется концепт правовой модели АО одного лица согласно законодательству Германии с целью дать рекомендации по заимствованию некоторых его элементов в законодательство Украины; определяется правовое положение независимых директоров в акционерной компании Китая и даются рекомендации по усовершенствованию законодательства Украины в этом вопросе; делается анализ по поводу защиты интересов АО міноритарными акционерами согласно законодательству Германии и Китая и даются рекомендации по поводу заимствования некоторых их законодательных подходов в законодательство Украины.

Определено, что гражданско-правовая модель акционерного общества – это логико-мыслительная (умозрительная) форма, обеспеченная внутренним содержанием и наполненная системно-структурными элементами, которые имеют разную правовую природу, находятся во взаимозависимости между собой, выполняют четко определенные цель и функцию, обеспечивают достижение единой цели, для чего существует такая модель с ее внутренними элементами, может служить средством конструирования права и стать ее частью с целью

выполнения определенной функции, а именно на упорядочение, структурирование, организацию внешнего и внутреннего проявления АО как участника гражданских отношений.

Смоделированы и определены особенности разных моделей АО в мире. Сделан вывод о том, что все модели АО в мире имеют в своей основе одноуровневую и/или двухуровневую структуру, что является прямым отображением модели корпоративного управления, но в то же время каждая из таких моделей АО не является повторимой, потому как имеет специфические отличия, которые не дают возможность говорить о ее тождественности с другой моделью АО. В этом смысле однородность таких моделей может быть определена только по критерию ее структуры. На этой основе сделан вывод о том, что концепт правовой модели АО в каждом государстве имеет разные правовые подходы и зависит от модели корпоративного управления, которая в своей основе может иметь одноуровневую и/или двухуровневую структуру, но при этом свойства, которые характерны только для той или иной модели АО. Кроме этого, делается вывод, что модель АО следует рассматривать с учетом его внешнего и внутреннего проявления, которые являются взаимосвязанными.

Установлено, что в правовой системе Германии, Китая и Украины существует разноконцептуальность подхода к модели АО. Так, характерной особенностью модели АО в Германии является двухуровневая структура, но с определенной спецификой в наблюдательном совете относительно ее количества и качества в составе. Для модели акционерной компании Китая характерным является сегментарный подход, в котором сочетаются некоторые элементы одноуровневой и двухуровневой структуры, а также элементы, которые являются проявлением специфики этой модели, образуя единое целое. Свойством модели АО Украины является наличие в основе одноуровневой и двухуровневой структуры (то есть признаки вариативности), которая зависит от количества акционеров АО. С учетом этого делается вывод о том, что в рамках нашей правовой системы существует сегментарно-вариативный подход к модели АО. При этом каждый из проявлений вариативности модели АО имеет свои качества, которые характерны только для нее.

Обоснованы и предложены научно-теоретические и практические рекомендации относительно усовершенствования законодательного упорядочения гражданско-правовой модели АО Украины.

Ключевые слова: гражданско-правовая модель акционерного общества, акционерные общества, законодательство, общее собрание акционеров, исполнительный орган, наблюдательный совет, независимый директор, акционерное общество одного лица, миноритарные акционеры.

SUMMARY

Sushko Ye. A. Civil-legal model of joint-stock companies of Ukraine in terms of European integration and globalization: a comparative analysis of the legislation of Ukraine, Germany and China. – *On the manuscript.*

The dissertation on the completion of a scientific degree of candidate of juridical sciences on the speciality 12.00.03 – civil law and civil process; family law; international private law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2017.

The dissertation is devoted to a systematic study of the civil-legal model of joint-stock companies of Ukraine in conditions of European integration and globalization based on the comparative analysis of the legislation of Ukraine, Germany and China. It is defined that the civil law model of a joint stock company is a logical-intellectual (mind-visual) form, with internal contents filled with systemic-structural elements. The model is created with the aim of streamlining, structuring and organizing the external and internal manifestations of a JSC that is a participant of civil relations.

Theoretical and practical recommendations and proposals on the improvement of legislative regularizing of a civil-legal model of JSC in Ukraine were substantiated and proposed by the author.

Key words: civil-legal model of a joint stock company, joint stock company, law, general meeting of shareholders, executive body, supervisory board, independent director, joint stock company with one shareholder, minority shareholders.

Підписано до друку 17.02.2017. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60х90/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.